

Härnösands kommuns och Kramfors kommuns revisorer

Till

Överförmyndarnämnden
Kommunstyrelsen Härnösands kommun
Kommunstyrelsen Kramfors kommun

För kännedom:

Kommunfullmäktige Härnösands kommun
Kommunfullmäktige Kramfors kommun

2025-09-15

Revisionsrapport ”Granskning av styrning och ledning av överförmyndarnämnden”

Azets har på uppdrag av båda kommunernas revisorer genomfört en översiktlig granskning av den interna styrningen och kontrollen inom den gemensamma överförmyndarnämnden. Uppdraget ingick i revisionsplanen för år 2025.

Revisionen önskar att överförmyndarnämnden samt kommunstyrelsen i respektive kommun lämnar synpunkter på de slutsatser som finns redovisade i rapporten senast den 19 december 2025. Av svaret bör det framgå vilka eventuella åtgärder som ska vidtas och när de beräknas vara genomförda.

Svaret skickas till Lena Medin, Azets (mailadress lena.medin@azets.com) för vidarebefordran till revisorerna.

För Härnösands kommuns revisorer

Maria Öberg
Ordförande

För Kramfors kommuns revisorer

Bertil Böhlin
Ordförande

Granskning av styrning och ledning av överförmyndarnämnden

Rapport

Kramfors kommun och Härnösand kommun

2025-09-04

Antal sidor 16

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	3
2	Bakgrund	5
1	Syfte och revisionsfrågor	5
2	Avgränsning	5
3	Revisionskriterier	6
4	Metod	6
5	Resultat av granskningen	7
5.1	<i>Organisation, Ansvar och roller</i>	7
5.1.1	Bedömning	8
5.2	<i>Verksamhetsuppföljning och rapportering</i>	8
5.2.1	Fullmäktiges årsplan 2025	8
5.2.2	Nämndens verksamhetsplan 2025	10
5.2.3	Arbetet med intern kontroll	10
5.2.4	Riktlinjer och rutiner	11
5.2.5	Bedömning	12
5.3	<i>Ekonomisk uppföljning och rapportering</i>	12
5.3.1	Bedömning	13
5.4	<i>Rekrytering av ställföreträdare</i>	13
5.4.1	Bedömning	14
5.5	<i>Kompetensutveckling av ställföreträdare</i>	15
5.5.1	Bedömning	16
6	Samlad bedömning och rekommendationer	17

1 SAMMANFATTNING

Azets har av Kramfors kommuns revisorer och Härnösands kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska den interna styrningen och kontrollen inom den gemensamma överförmyndarnämnden för Kramfors och Härnösands kommun.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om den gemensamma överförmyndarnämndens verksamhet bedrivs med en tillräcklig intern styrning och kontroll samt uppföljning.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att överförmyndarnämnden endast delvis har en tillräcklig intern styrning och kontroll samt uppföljning.

Vi konstaterar att det i varken reglemente eller samverkansavtal regleras hur nämnden ska rapportera till respektive kommun. Så som vi uppfattar det så följer överförmyndarnämnden idag Härnösands kommuns styrmodell och rapporteringsrutiner. Vilken rapportering som ska ske till Kramfors kommun är inte reglerad. Vidare noterar vi att det samverkansavtalet som finns, reglerar tiden före den gemensamma överförmyndarnämnden och därför är inte fullt tillämpligt.

När det gäller verksamhetsstyrning och uppföljning behöver överförmyndarnämnden säkerställa att samtliga av fullmäktige beslutade uppdrag som berör verksamheten behöver tas med i verksamhetsplanen. Vidare behöver nämnden följa reglemente för internkontroll med tillhörande tillämpningsanvisningar när det gäller värderingen av riskerna och vilka risker som måste hanteras i internkontrollplanen. I och med naturen av den verksamhet som nämnden bedriver bör risker för oegentligheter analyseras och bedömas för att kunna ha en tillräcklig intern kontroll samt implementera kraven i kommunallagen om att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten. Nämnden behöver också säkerställa spårbarhet i sina sammanträdesprotokoll när nämnden gör en annan bedömning av riskvärderingen än överförmyndarenheten.

I övrigt bedömer vi att nämnden har rutiner för att följa upp verksamheten och ekonomi samt rapportera den uppåt till kommunstyrelsen och i förlängningen kommunfullmäktige i enlighet med den styrmodell som gäller inom Härnösands kommun.

Vår bedömning grundas på att nämnden via sin förvaltning genomför löpande ett antal aktiviteter för att säkra framtida behov av ställföreträdare. Dock behöver nämnden aktivt analysera rekryteringsbehovet och utvärdera de aktiviteter som genomförs för att säkra rekryteringen av ställföreträdare. Vidare bedömer vi att Kramfors kommun saknar fullständig information på sin hemsida som motsvarar den information som finns om överförmyndarverksamheten på Härnösands kommuns hemsida

Vi bedömer att överförmyndarnämnden har i allt väsentligt en ändamålsenlig utbildning och kompetensutveckling för ställföreträdare. Däremot mäts inte ställföreträdarnas nöjdhet kring utbildningen med en tillräcklig frekvens. Vidare behöver nämnden analysera enkätresultatet för att kunna utveckla utbildningen och ställföreträdarnas kompetens utifrån deras behov.

I det följande redovisas våra samlade bedömningar av respektive revisionsfråga.

Nej Endast delvis I allt väsentligt Ja 	
Revisionsfråga	Bedömning
Finns det tydliga riktlinjer och rutiner för hur lagstadgade uppgifter och verksamhetsmål ska följas upp och rapporteras till nämnden?	Endast delvis
Finns det tydliga riktlinjer och rutiner för hur nämndens ekonomi ska följas upp och rapporteras till nämnden?	Ja
Bedriver nämnden ett aktivt arbete för att rekrytera ställföreträdare; gode män, förvaltare och förmyndare?	Endast delvis
Finns det en ändamålsenlig utbildning/kompetensutveckling för ställföreträdarna; gode män, förvaltare och förmyndare? Sker det någon uppföljning om ställföreträdarna är nöjda med den utbildning/kompetensutveckling som erbjuds?	I allt väsentligt

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi den gemensamma överförmyndarnämnden för Kramfors kommun och Härnösands kommun att:

- Säkerställa att ett nytt samverkansavtal tecknas mellan Härnösands och Kramfors kommun som utgår från aktuella förhållanden (se även nedan om rekommendation till kommunstyrelserna i respektive kommun)
- Säkerställa att samtliga av fullmäktige beslutade uppdragen tas med i verksamhetsplaneringen.
- Säkerställa följsamhet till Härnösands kommuns reglemente för internkontroll med tillhörande tillämpningsanvisningar genom att hantera samtliga risker som har ett sammantaget riskvärde mellan 7-16.
- Säkerställa spårbarhet i beslut i nämndprotokollen när det gäller annan bedömning i riskvärderingen än den som presenteras av överförmyndarenheten.
- Analysera och bedöma risker för oegentligheter för att säkerställa en tillräcklig internkontroll och implementera kommunallagens krav avseende en intern kontroll som förebygger fel och oegentligheter.
- Utvärdera genomförda rekryteringsaktiviteter för att utveckla och anpassa kommande aktiviteter inom rekrytering.
- Säkerställa att enkätundersökning bland ställföreträdare ligger till grund för framtagande av ändamålsenlig utbildning och information.
- Säkerställa att invånare i Kramfors kommun via hemsidan har tillgång till samma information om överförmyndarverksamheten som i Härnösands kommun, förslagsvis via länk till hemsidan i Härnösands kommun.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi också kommunstyrelsen i Härnösands kommun respektive Kramfors kommun att:

- Verka för att reglera i reglemente eller samverkansavtal hur den gemensamma nämnden ska styras och återskapa till respektive kommun.

2 BAKGRUND

Azets har av Kramfors kommuns revisorer och Härnösands kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska den interna kontrollen inom den gemensamma överförmyndarnämnden för Kramfors och Härnösands kommun. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2025.

Nämndens uppdrag består i huvudsak i att verka för att de individer som själva inte kan ta vara på sin rätt, inte ska drabbas av rättsförluster. Detta sker genom att nämnden medverkar till att utse ställföreträdare där det är nödvändigt samt kontrollerar ställföreträdarens lämplighet och kompetens. En ställföreträdare kan vara en förmyndare, god man eller förvaltare. Revisorerna bedömer att det finns betydande risker avseende rekryteringen och utbildningen av ställföreträdare, goda män, förvaltare och förmyndare.

Nämnden har till och med år 2024 endast hanterat arvoden till förtroendevalda i nämnden. Från och med 2025 ska nämnden ansvara för samtliga kostnader i verksamheten, bland annat personal samt ställföreträdare.

Revisorerna ser en hög risk vad avser styrningen och ledningen av nämnden.

1 SYFTE OCH REVISIONSFRÅGOR

Granskningen har syftat till att bedöma om nämndens verksamhet bedrivs med en tillräcklig intern styrning och kontroll samt uppföljning. För att uppnå syftet har granskningen besvarat följande revisionsfrågor:

- Finns det tydliga riktlinjer och rutiner för hur lagstadgade uppgifter och verksamhetsmål ska följas upp och rapporteras till nämnden?
- Finns det tydliga riktlinjer och rutiner för hur nämndens ekonomi ska följas upp och rapporteras till nämnden?
- Bedriver nämnden ett aktivt arbete för att rekrytera ställföreträdare; gode män, förvaltare och förmyndare?
- Finns det en ändamålsenlig utbildning/kompetensutveckling för ställföreträdarna; gode män, förvaltare och förmyndare? Sker det någon uppföljning om ställföreträdarna är nöjda med den utbildning/kompetensutveckling som erbjuds?

2 AVGRÄNSNING

Granskningen omfattar den gemensamma överförmyndarnämnden för Härnösands och Kramfors kommun.

3 REVISIONSKRITERIER

Granskningen utgår från nedanstående revisionskriterier:

- Kommunallagen 6 kap. 6 §
- Föräldrabalken, (1949:381) 11 kap.
- Förmynderskapsförordningen, (1995:379)
- Gemensamt reglemente för kommunstyrelse och nämnder i Härnösands kommun¹, kap. 9.1
- Reglemente för god ekonomisk hushållning²
- Reglemente för ekonomistyrning i Härnösand kommun³
- Reglemente för internkontroll⁴
- Tillämpningsanvisningar internkontroll⁵
- Delegeringsordning för överförmyndarnämnden Härnösand Kramfors⁶

4 METOD

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer med berörda tjänstepersoner och nämndpresidiet.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

Rapporten är faktakontrollerad av samtliga intervjuade.

¹ Dnr KS 2022/415, senast reviderad 2024-10-21

² Dnr KS 2022-000477, beslutat 2022-12-19

³ Dnr KS202-0002024, daterat 2020-02-24

⁴ Dnr KS 2021-000196, senast reviderad 2021-09-27

⁵ Daterat 2024-05-05, framtaget av kommunstyrelseförvaltningen som ett komplement till reglemente för internkontroll med dnr KS 2021-000196

⁶ Dnr ÖFN 2024/, daterat 2024-12-20

5 RESULTAT AV GRANSKNINGEN

5.1 Organisation, Ansvar och roller

I varje kommun måste det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd.⁷

Kommunfullmäktige i Härnösands kommun respektive Kramfors kommun har beslutat att inrätta en gemensam överförmyndarnämnd.^{8 9}

Enligt reglemente^{10 11} är nämnden en kommunal förvaltnings- och tillsynsmyndighet med uppgift att utöva tillsyn över gode män, förvaltare och förmyndare. Denna uppgift innebär närmare att nämnden ska i huvudsak utreda ställföreträdarskap, rekrytera och utbilda ställföreträdare, förordna och entlediga gode män och förvaltare, lämna beslut om ställföreträdares rättshandlingar för enskilda samt granska förordnade ställföreträdares verksamhet i övrigt.¹² Vidare framgår det av reglementet att nämnden ansvarar för att överförmyndarverksamheten i Härnösand och Kramfors kommun bedrivs i enlighet med reglerna i föräldrabalken samt andra författningar som reglerar frågor knutna till överförmyndarverksamhet. Nämnden ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredställande sätt. Reglementet reglerar dock inte hur uppföljningen av verksamhet och ekonomi ska ske till respektive kommuns fullmäktige. Genomgången av nämndprotokoll för åren 2024-2025 visar att under år 2024 skickades inte nämndbesluten om verksamhet och ekonomi till fullmäktige i Kramfors kommun för kännedom. En tydlig förbättring har skett angående detta under år 2025.

Det finns ett samverkansavtal¹³ om en gemensam överförmyndarförvaltning mellan Härnösands och Kramfors kommun. Avtalet tecknades innan beslut om gemensam överförmyndarnämnd.

Överförmyndarförvaltningen är idag den gemensamma överförmyndarnämndens förvaltning och för närvarande består av sju tjänstepersoner inklusive enhetschef.

Från och med 2025 har en förändring genomförts i den organisatoriska strukturen för överförmyndarnämnden och överförmyndarenheten. Organisatoriskt befinner sig nämnden fortsatt direkt underställd kommunfullmäktige i Härnösand. Överförmyndarenheten, som tidigare organisatoriskt tillhört kommunstyrelseförvaltning och därmed rapporterat till kommunstyrelsen, har från och med 2025-01-01 fått en tydligare koppling till överförmyndarnämnden. Denna förändring innebär bland annat att överförmyndarnämndens budget ingår under nämnden. Nämnden anger i intervju att denna förändring har skapat förutsättningar för en mer samlad styrning och uppföljning av verksamheten.

⁷ Föräldrabalk (1949:381), kap. 19, §1 och §16

⁸ Kommunfullmäktige i Härnösands kommun daterat 2022-06-20, Dnr 2022-000250 3.8.1.0, 61§

⁹ Kommunfullmäktige i Kramfors kommun daterat 2022-06-20, Dnr KS 2022/306, 53§

¹⁰ Gemensamt reglemente för kommunstyrelse och nämnder i Härnösands kommun, beslutat 2024-10-21, dnr KS 2022/415

¹¹ Kramfors kommunfullmäktige har antagit reglementet för den gemensamma överförmyndarnämnden i samband med sammanträdet 2022-09-26, §63, dnr KS 2022/432

¹² Överförmyndarnämndens verksamhetsplan 2025, dnr 2024-000100 1.1.3.1,

¹³ Dnr KS 22-96

KPMG gjorde under år 2024 i Härnösands kommun en granskning av flera nämnders delegationsordningar, bland dem även överförmyndarnämndens delegationsordning.¹⁴ Baserat på denna granskning rekommenderades överförmyndarnämnden att göra en översyn av delegationsordningen utifrån verkställighetsbeslut, funktion och tydligare beslutanderätt samt att besluta i vilken utsträckning beslut som fattats med stöd av delegation ska anmälas till nämnden. Nämnden har den 2024-12-20 beslutat om en reviderad delegationsordning¹⁵. Av denna framgår att delegationsbesluten ska anmälas till styrelsen på det närmast följande sammanträdet efter att beslutet tagits. Delegationsordningen innehåller skrivelser avseende beslut och verkställighet samt vilka beslut som ska anmälas och inte behöver anmälas. Vidare innehåller delegationsordningen en utförlig lista över de ärendetyper inom vilka beslut har delegerats, lagrum kopplat till dessa ärendetyper samt vilken roll inom nämnden och överförmyndarförvaltningen som är delegaten.

5.1.1 Bedömning

Vi konstaterar att det i varken reglemente eller samverkansavtal regleras hur nämnden ska rapportera till respektive kommun. Så som vi uppfattar det så följer överförmyndarnämnden idag Härnösands kommuns styrmodell och rapporteringsrutiner. Vilken rapportering som ska ske till Kramfors kommun är inte reglerad.

Vi noterar att det samverkansavtal som finns reglerar tiden före den gemensamma överförmyndarnämnden och därför är inte fullt tillämpligt.

5.2 VERKSAMHETSUPPFÖLJNING OCH RAPPORTERING

5.2.1 Fullmäktiges årsplan 2025

Kommunfullmäktige i Härnösand kommun fattade beslut om en årsplan 2025 i samband med sammanträdet 2024-11-25.¹⁶ Fullmäktige har beslutat om sex lokala inriktningar vilka är *plats för alla, plats för tillväxt, modig miljökommun, likvärdig utbildning, jämställd och jämlik vård samt attraktiv arbetsgivare*. Vidare har fullmäktige beslutat om mål och indikatorer för överförmyndarnämnden som ligger inom ramen för två av de lokala inriktningarna, se tabell på nästa sida:

¹⁴ Se KPMG:s rapport "Granskning av delegationsordningar", daterat 2024-11-07

¹⁵ Delegeringsordning för överförmyndarnämnden Härnösand Kramfors, dnr ÖFN 2024/

¹⁶ 144§, dnr 2024-000222 1.2.4.1

Tabell 1: mål, indikatorer och tillhörande nyckelaktiviteter för överförmyndarnämnden

Inriktning i årsplanen	Mål i årsplanen	Indikator i årsplanen	Nämndens egna aktiviteter i verksamhetsplanen
Plats för alla	Medborgaren ska på ett effektivt och rättssäkert sätt komma i kontakt med överförmyndaren.	Nya eller utvecklade insatser som erbjuds för att underlätta för den enskilde att ansöka om överförmyndarens insatser	Vi skapar goda förutsättningar för digital såväl som analog tillgänglighet för att bli mer effektiva och ändamålsenliga i våra processer
Likvärdig utbildning	Alla ska känna sig trygga i uppdraget som ställföreträdare.	Andel ställföreträdare som upplever att de har fått en god och tillräcklig utbildning	1.Andel ställföreträdare som upplever att de har fått en god och tillräcklig utbildning 2.Andel ställföreträdare som upplever att de har fått en god och tillräcklig utbildning 3.Andel ställföreträdare som upplever att de har fått en god och tillräcklig utbildning

Vi har identifierat följande uppdrag och prioriteringar i årsplanen som berör överförmyndarnämnden:

1. Uppdrag till kommunstyrelsen och nämnderna att gemensamt verka för målsättningen att bli Sveriges bästa offentliga arbetsgivare.
2. Uppdrag till samtliga nämnder och styrelser att tillsammans stärka arbetet med att erbjuda företagen högklassig företagsservice och ytterligare förbättra företagsklimatet i Härnösands kommun.
3. Uppdrag till samtliga nämnder att tillsammans säkerställa de statsbidrag och övriga intäkter kommunen har rätt till.
4. Uppdrag till kommunstyrelsen, övriga nämnder och helägda bolag att genom strategisk samverkan förbättra förutsättningarna för att nå de antagna målen i kommunens tillväxtstrategi, samt för att möta behoven utifrån de etableringar som sker och väntas ske i närområdet.
5. Uppdrag till den kommunala organisationen att tillsammans med andra aktörer stärka arbetet med suicidprevention och tillhandahålla samordnade insatser för individer som befinner sig i suicidal kris.
6. Uppdrag till den kommunala organisationen att i samverkan med andra aktörer skapa förutsättningar för ett strukturerat samarbete i syfte att identifiera och stödja barn och unga i riskzonen för att hamna i kriminalitet.

5.2.2 Nämndens verksamhetsplan 2025

Nämnden har i samband med sammanträdet 2024-12-16 beslutat om verksamhetsplan inklusive internkontrollplan för år 2025.¹⁷ I verksamhetsplanen har nämnden brutit ner fullmäktige i Härnösands kommuns mål och indikatorer i egna aktiviteter, se sista kolumnen i tabell 1 ovan. Vidare har nämnden i sin verksamhetsplan identifierat fyra uppdrag som har tilldelats nämnden i årsplanen 2025 och angett i verksamhetsplanen hur nämnden ska arbeta för att genomföra dessa uppdrag. Det innebär rent konkret att nämnden inte tagit ställning till fullmäktiges uppdrag 1 och 4 ovan.

Nämnden följer upp verksamhetsplanen i samband med fyramånadersrapporterna per april och augusti samt i samband med verksamhetsberättelsen. Vi konstaterar att det har skett i samband med fyramånadersrapport jan-april 2025. I fyramånadersrapporten görs en uppföljning av verksamhet. Vidare bedömer nämnden att aktiviteterna kopplade till mål och indikatorer pågår enligt plan och kommer att leda till måloppfyllelse. Detta med undantag för målet *Alla ska känna sig trygga i uppdraget som ställföreträdare* som mäts via enkätundersökning till ställföreträdare vilket kommer att ske under hösten 2025.

5.2.3 Arbetet med intern kontroll

I enlighet med Härnösands kommuns reglemente för internkontroll¹⁸ och tillhörande tillämpningsanvisningar för internkontroll¹⁹ genomför överförmyndarenheten en genomlysning av verksamheten i syfte att identifiera risker som innebär att verksamheten inte bedrivs i enlighet med de mål, uppdrag, regelverk och rutiner som gäller för verksamheten.

I intervjuer med både tjänstepersoner och nämndpresidiet anges att överförmyndarenheten tar fram en bruttolista med risker som har värderats utifrån en fyrgradig skala när det gäller sannolikhet och konsekvens. Enligt tillämpningsanvisningar från kommunstyrelsens förvaltning ska konsekvensen bedömas utifrån en ekonomisk synvinkel och en förtroendemässig sådan. Därefter sker en vägning av dessa vid den sammanvägda värderingen av risken. Risker med ett sammanvägt värde 7-16 ska åtgärdas. Riskbruttolistan presenteras för nämnden och de högsta riskerna som har ett värde 7-16 tas med i internkontrollplanen för vidare uppföljning.

Av intervjuerna framgår också att nämnden har möjlighet att göra en egen värdering av de av förvaltningen framtagna riskerna. Vidare kan nämnden också göra en egen bedömning av riskerna om de anser det nödvändigt. Det sammanvägda värdet för de risker som tas med i internkontrollplanen har ett annat värde än de i bruttolistan. Vi kan inte se i nämndprotokollen att nämnden tagit ett aktivt beslut om annan riskvärdering än den som överförmyndarenheten föreslår. Nämnden beslutade om internkontrollplanen i samband med beslut av verksamhetsplan, då internkontrollplanen är ett avsnitt i verksamhetsplanen.

¹⁷ P.1, dnr ÖFN2024-000100

¹⁸ Dnr KS 2021-000196, senast reviderad 2021-09-27

¹⁹ Daterat 2024-05-05, framtaget av kommunstyrelseförvaltningen som ett komplement till reglemente för internkontroll med dnr KS 2021-000196

Vi konstaterar att bruttolistan innehåller fem risker varav tre av dem har ett sammanvägt riskvärde över 7. Två av dessa risker finns med i internkontrollplanen²⁰, *risk för spridning av personuppgifter i samband med utveckling av digital kommunikation* samt *risk att vi vid granskning ej tillämpar riktlinjer på ett enhetligt sätt*. Den tredje risken i bruttolistan, *risk att beslut och handläggning inte fattas eller utförs enligt gällande rätt och rutin*, som har ett sammanvägt värde av 7,5 återfinns inte i internkontrollplanen. Vi noterar även att nämnden inte analyserar verksamhetsrisker utifrån ett oegentlighetsperspektiv.

Uppföljning av internkontrollplanen sker i samband med delårsrapportering per augusti och verksamhetsberättelsen.

5.2.4 Riktlinjer och rutiner

Nämnden har beslutat om riktlinjer för att överförmyndarverksamheten, som till exempel *riktlinjer vid granskning av årsräkningar och sluträkningar*²¹, *arvodesriktlinjer vid arvodering till god man och förvaltare*²² och *riktlinjer för uttagsmedgivande från överförmyndarspärtrat konto*²³. Nämnden följer upp riktlinjerna som styr dess verksamhet genom att ta stickprov på de delegationsbeslut som fattas av överförmyndarenheten vilka redovisas vid nästföljande nämndsammanträde.

Länsstyrelsen Norrbotten har under 2025 gjort en inspektion av överförmyndarnämnden. Länsstyrelsen har kontrollerat att:

- granskning av ospecificerade poster i redovisningshandlingar
- handläggning vid byte av ställföreträdare
- handläggning av inkomna klagomål mot ställföreträdare, och
- uppföljning av uttagsmedgivanden från omyndigas bankkonton

Av inspektionsprotokollet²⁴ framgår att nämnden generellt arbetar i enlighet med gällande lagstiftning och har utarbetat goda rutiner i många avseenden. Länsstyrelsen konstaterar också att det överlag är god ordning i samtliga akter samt att överförmyndarnämnden har tillfredsställande rutiner för omprövning av förvalterskap. Inspektionen föranleder dock kritik i den sammantagna bedömningen. Denna kritik handlar bland annat om:

- diarieföring av inkomna handlingar
- i något fall avsaknad av viktiga handlingar i ärenden i några akter som tingsrättens beslut om anordnande av ställföreträdare
- i något fall avsaknad av beslut som föranleds av ställföreträdarens begäran om entledigande från sitt uppdrag
- i något fall är det oklart om årsräkningen för 2024 inkommit eller om nämnden vidtagit några åtgärder för att säkerställa att årsräkningen kommer in
- följsamheten till rutiner för att vitesföreläggande i det fall årsräkningen är ofullständig eller uteblir
- i några fall saknas beslutsmotivering med skälighetsbedömning i samband med beslut om uttagsmedgivande

²⁰ Risk för spridning av personuppgifter i samband med utveckling av digital kommunikation samt risk att vi vid granskning ej tillämpar riktlinjer på ett enhetligt sätt.

²¹ Dnr ÖFN2024-87, reviderades vid sammanträde 2024-11-22, p.5

²² Dnr 2024-000105 1.1.3.1. Reviderades vid nämndsammanträde 2024-12-20, 104§

²³ Dnr ÖFN2024-000088, reviderades vid nämndsammanträde 2024-11-22, p.6

²⁴ Inspektion av Överförmyndarnämnden för Härnösand och Kramfors kommuner, daterat 2025-06-18, länsstyrelsens dnr 3500-2025

5.2.5 Bedömning

Vår bedömning är att nämnden endast delvis har tydliga riktlinjer och rutiner för hur lagstadgade uppgifter och verksamhetsmål ska följas upp och rapporteras till nämnden.

Vi bedömer att nämnden i sin verksamhetsplan bryter ner fullmäktiges mål och indikatorer i egna relevanta nyckelaktiviteter. Dock hanterar inte nämnden samtliga av fullmäktige tilldelade uppgifter som är relevanta för nämnden.

Vidare bedömer vi att nämnden inte hanterat identifierade risker i enlighet med reglemente för internkontroll och tillhörande tillämpningsanvisningar. En risk som är värderat till 7,5 i sammanvägt riskvärde har inte tagits med i internkontrollplanen för vidare hantering. Vidare är riskvärdet för riskerna i internkontrollplanen annat än det ursprungliga i bruttolistan. Om nämnden har gjort en annan bedömning av riskvärdet i samband med beslut av internkontrollplan, framgår det inte tydligt av dokumentationen eller protokollet från nämndsammanträdet 2024-12-16 då beslut om verksamhetsplan inklusive internkontrollplan togs.

Vidare bedömer vi att den verksamhet som bedrivs inom överförmyndarnämnden riskerar att innehålla olika aspekter av oegentligheter då det handlar om förvaltning av medel för individer som av olika anledningar inte är förmögna att hantera sin ekonomi och ägande. Därför bedömer vi att riskbruttolista borde innehålla risker analyserade ur ett oegentlighetsperspektiv. Vi är medvetna om att de riktlinjer och rutiner som överförmyndarnämnden har innehåller kontrollmoment för att just minimera risken för oegentligheter, men det betyder inte att dessa risker inte ska värderas i samband med beslut av internkontrollplan.

Vi vill också uppmärksamma förändringen i kommunallagen kap.6, §6 som kommer att träda i kraft från 2025-07-01 som innebär att en nämnd ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten.

I övrigt bedömer vi att nämnden har rutiner för att följa upp verksamheten och rapportera den uppåt till kommunstyrelsen och i förlängningen kommunfullmäktige i enlighet med den styrmodell som gäller inom Härnösands kommun.

5.3 EKONOMISK UPPFÖLJNING OCH RAPPORTERING

Som vi redan nämnt i tidigare avsnitt så har nämnden från och med 2025 fått budget för hela verksamheten, och inte enbart nämndens kostnader för sammanträden etc.. Den budget som nämnden har beslutat i samband med verksamhetsplanen 2025 är överensstämmer med det av fullmäktige beslutade budgeten.

Nämnden förväntas ha ett noll resultat för år 2025.

Härnösands kommun fakturerar Kramfors kommun i enlighet med fördelningsnyckeln i samverkansavtalet mellan kommunerna för övrig verksamhet. Vilket genererar ytterligare en intäkt för Härnösands kommun som täcker delar av kostnaderna, fördelningsnyckeln är just nu att Kramfors kommun står för 42 procent och Härnösands kommun 58 procent av kostnaderna.

I enlighet med reglemente för ekonomistyrning²⁵ sker uppföljningen av nämndernas ekonomi i samband med fyramånadersrapport för april och augusti samt verksamhetsberättelsen. Nämnden har beslutat om en fyramånadersrapport²⁶ för perioden jan-apr 2025 där en uppföljning av periodens ekonomiska resultat och prognos för årsresultatet har skett. Nämnden prognostiserar ett överskott på ca 638 tkr vilket ska jämföras med en budgeterat nollresultat. Nämnden analyserar i fyramånadersrapporten orsakerna till den positiva budgetavvikelsen vilket framför allt härleds till lägre personalkostnader och lägre kostnader för arvoden till ställföreträdare.

5.3.1 Bedömning

Vår bedömning är att nämnden har tydliga riktlinjer och rutiner för hur nämndens ekonomi ska följas upp och rapporteras till nämnden.

Vi bedömer att överförmyndarenheten och nämnden följer det av kommunfullmäktige beslutade reglementet för ekonomistyrning inom Härnösands kommun.

5.4 REKRYTERING AV STÄLLFÖRETRÄDARE

Det är överförmyndarnämndens uppgift att rekrytera ställföreträdare (gode män/förvaltare) före någon som saknar förmåga att företräda sig själv i olika situationer, som kan handla om ekonomiska, rättsliga och personliga förhållanden. Det är dock tingsrätten som beslutar om ställföreträdare på förslag från överförmyndarnämnden.²⁷ Av intervjuerna med tjänstepersoner och presidiet för överförmyndarnämnden har det framkommit att det är en utmaning att rekrytera ställföreträdare, bland annat på grund av ett lågt arvode.

Det är föräldrabalken som reglerar vem som kan vara ställföreträdare. Enligt den ska till god man eller förvaltare ska utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig person. Föreslår den enskilde en viss person som god man eller förvaltare, ska den personen förordnas, om han eller hon är lämplig och vill åta sig uppdraget. Innan någon förordnas till god man eller förvaltare ska hans eller hennes lämplighet kontrolleras i den utsträckning som behövs.²⁸ Överförmyndarnämnden informerar om detta även på sin hemsida.²⁹ Av hemsidan framgår att alla som vill bli gode män och förvaltare kontrolleras hos polisen, kronofogden och socialtjänsten. Framkommer det anmärkningar i dessa kontroller så är rutinen att överförmyndarenheten kontaktar individen som har ansökt om att bli ställföreträdare och meddelas av ansökan avslås av denna anledning.

På överförmyndarnämndens hemsida under Kramfors kommun finns information om vad det innebär att vara ställföreträdare och hur man kan bli det. Det finns dock inte annan utförlig information motsvarande som på hemsidan i Härnösands kommun, inte heller någon länk som hänvisar dit.

²⁵ Reglemente för ekonomistyrning i Härnösands kommun, daterat 2020-02-24, dnr KS202-0002024

²⁶ Dnr 2025-000032 1.1.3.1, beslutat vid nämndsammanträde 2025-05-23, 36§

²⁷ Föräldrabalken (1949:381), kap. 11

²⁸ Föräldrabalken (1949:381), kap. 11, 12§

²⁹ [Om du vill bli god man eller förvaltare](#) samt [God man för ensamkommande barn](#)

Källa: Överförmyndarnämnden i Härnösand och Kramfors kommuners hemsida. Datum för när länkarna kopierades 2025-06-27

Av intervjuer har det framkommit att överförmyndarnämnden vidtar åtgärder för att rekrytera ställföreträdare genom att synas i olika sammanhang och väcka tanken om att detta är ett samhällsviktigt uppdrag. Nämnden har gett ut rekryteringsannonser i lokala tidningar som Kramforsbladet och Yippie som är en lokal tidning i Härnösand. Dessa tidningar delas ut till samtliga hushåll inom kommunerna och finns dessutom på bland annat caféer, restauranger och andra offentliga platser. Enligt intervjuerna är pensionärer de vanliga kandidaterna för ställföreträdare, därför medverkar nämnden till exempel i seniorsmässan. Nyligen har nämnden också börjat lägga ut annonser i matvarubutiker eller i olika föreningar. En annan aktivitet för att hjälpa rekryteringen av ställföreträdare har varit att föreläsa på anhängcenter i Härnösand kring överförmyndarnämndens uppdrag.

De uppdrag där det blir svårt att förordna en ställföreträdare på grund av huvudmannen har en komplex personlighet eller där det finns kopplingar till hot och våld, finns det en förvaltarenhhet i Kramfors kommun (under produktionsförvaltning) och en sådan enhet i Härnösands kommun (under ekonomiavdelningen) där två heltidstjänster finns för ändamålet. Anledningen till att denna uppgift inte hanteras inom överförmyndarenheten är på grund av jävrisken, då överförmyndarenheten hanterar tillsynen av ställföreträdare.

Genomgången av protokoll från överförmyndarnämndens sammanträden under åren 2024-2025 visar att nämnden har informerats löpande om de aktiviteter som pågår för rekrytering av ställföreträdare. Av dessa protokoll framgår däremot inte om nämnden gjort en utvärdering av de rekryteringsinsatser som har pågått under denna period eller fått någon utvärdering från överförmyndarenhetens sida. Med undantag för under nämndsammanträdet 2024-03-22³⁰ har inte vi kunnat se spår av att nämnden har fått information om statistik över ställföreträdare och rekryteringsbehov.

Enligt uppgift saknas idag ställföreträdare för totalt nio individer³¹ i Härnösands kommun och i Kramfors kommun.

5.4.1 Bedömning

Vår bedömning är att nämnden endast delvis bedriver ett aktivt arbete för att rekrytera ställföreträdare; gode män, förvaltare och förmyndare.

Vår bedömning grundas på att nämnden via sin förvaltning genomför löpande ett antal aktiviteter för att säkra framtida behov av ställföreträdare. Vi bedömer dock att det saknas spårbar dokumentation som styrker att nämnden gör en aktiv analys av rekryteringsbehovet och utvärderar de aktiviteter som genomförs för att säkra rekryteringen av ställföreträdare.

Vi bedömer att överförmyndarnämnden har via sin hemsida i Härnösands kommun relevant information om uppdraget som ställföreträdare och vilka förutsättningar ska uppfyllas för att kunna bli god man eller förvaltare. Däremot använder inte nämnden sin kanal för att marknadsföra uppdraget.

Vidare bedömer vi att Kramfors kommun saknar delar av motsvarande information på sin hemsida eller en länk till Härnösands kommuns hemsida där information framgår.

³⁰ Sammanträdesprotokoll 2024-03-22, 15§ Informationsärenden, dnr 1268

³¹ Det handlar om nyinkomna ärenden eller via egen ansökan till tingsrätten.

5.5 KOMPETENSUTVECKLING AV STÄLLFÖRETRÄDARE

Vi konstaterar att på nämndens hemsida³² ges diverse information om vad man behöver veta som ny i rollen som ställföreträdare. Nämnden har checklistor till hjälp för ställföreträdare som är nya i sin roll. Checklistorna innehåller information om olika steg i ställföreträdarens uppdrag, från första kontakten med huvudmannen till vad en ställföreträdare inte får göra utan huvudmannens samtycke. Vidare informeras på hemsidan om vilka uppgifter som ingår i ställföreträdarens uppdrag och även exempel på olika praktiska sysslor som ställföreträdaren inte behöver hjälpa till.

Information ges till ställföreträdare även för olika situationer till exempel när huvudmannen avlider, flyttar, hens egendom är i fara om eller när uppdraget rentav inte fungerar och ställföreträdaren vill ansöka om att entledigas från uppdraget.

I hemsidan under avsnitten *Ekonomi* och *Redovisning* finns information kring budgeteringen och redovisningen av ställföreträdaruppdraget, instruktionsfilmer och användarmanualer om hur redovisningen ska gå till.

Av intervjuerna har det framgått att, förutom den information som finns tillgänglig på överförmyndarnämndens hemsida, ska ställföreträdarna genomföra en obligatorisk utbildning innan de kliver in i rollen som god man eller förvaltare.

Årligen erbjuder överförmyndarenheten en utbildning i upprättande av årsräkning. Enheten har nyligen infört ytterligare en utbildning (som inte är obligatorisk) där ställföreträdare lär sig om sällan förekommande situationer som ställföreträdare kan ställas inför. Överförmyndarenheten erbjuder också en utbildning i det digitala systemet där årsräkningarna ska upprättas.

Vi har tagit del av den senaste enkätundersökningen som överförmyndarenheten gjorde bland gode män och förvaltare. Enkäten genomfördes hösten 2023 och innehöll nio frågor kring överförmyndarenhetens:

- Bemötande
- Service
- Tillgänglighet
- Introduktion
- Material
- Utbildning

Enkäten skickades till drygt 400³³ gode män och förvaltare varav 161 besvarade enkäten, vilket innebär en svarsfrekvens på ca 39 procent. Enkätresultatet visade att endast ca 53 procent av de som besvarade enkäten upplevde att introduktionen som ges ställföreträdarna innan påbörjat uppdrag var bra eller mycket bra. Vidare visade enkätresultatet att ca 63 procent av de som besvarade enkäten upplevde att den skriftliga informationen de hade fått var tillräcklig för att utföra uppdraget som ställföreträdare. Enkätrespondenterna hade erbjudits möjlighet att via fri kommentarstext kunna lämna egna förslag på utbildning som de behöver. Bland mängden förslag kunde vi skönja önskemål om utbildning av praktiska fall, problemlösning, nätverkande etc.

³² [Till dig som är god man eller förvaltare](#)

Källa: Överförmyndarnämnden i Härnösand och Kramfors kommuners hemsida. Datum för när länken kopierades 2025-06-27

³³ Framgår inte riktigt hur stor populationen som fick enkäten var. AZETS gör en egen matematisk beräkning på basis av uppgiften att 161 respondenter besvarade enkäten samt att de motsvarade 39 procent av samtliga förfrågade.

Vi har tagit del av ett presentationsmaterial där överförmyndarenheten sammanfattar enkätresultatet som presenterades för överförmyndarenheten 2023-12-15³⁴. Av den framgår att överförmyndarenhetens sammanfattning var att svaren var övervägande positiva och att enkätresultatet skulle utgöra en utgångspunkt för året 2024. Detta framgår också av verksamhetsberättelsen för år 2023³⁵. Överförmyndarnämnden har inte genomfört någon enkätundersökning under 2024, men planerar att genomföra en under hösten 2025.

5.5.1 Bedömning

Vår bedömning är att nämnden i allt väsentligt har en ändamålsenlig utbildning/kompetensutveckling för ställföreträdarna.

Vår bedömning grundas på genomgången den strukturerade informationen som finns på överförmyndarnämndens hemsida och antalet obligatoriska och icke obligatoriska utbildningar som överförmyndarenheten genomför och erbjuder.

Vidare anser vi att resultatet av den enkätundersökningen som gjordes under år 2023 baseras på en låg svarsfrekvens därmed kan inte anses vara vägledande vad gäller bedömningen av huruvida den utbildning som genomförs är ändamålsenlig eller ej. Vi är därför tveksamma till om det går att dra slutsatsen att ställföreträdarna har varit nöjda med utbildningen.

Vi bedömer att nämnden bör överväga att göra denna undersökning årligen för att kunna fånga synpunkter som kan vara till grund för utvecklingen av den utbildningen och det informationsmaterialet som idag finns tillgänglig. Ställföreträdarna är lekmän som genomför detta samhällsviktiga uppdrag som ställföreträdare och utbildningen och informationen bör utgå ifrån deras behov. Vi kan däremot kunna härleda de nya utbildningarna som överförmyndarenheten tagit fram till de förslag som fanns kring utbildningen i den senast genomförda enkätundersökningen.

³⁴ Sammanträdesprotokoll 2023-12-15, 64§ Informationsärenden, dnr 1268

³⁵ Beslutat 2024-01-26, se sammanträdesprotokoll med samma datum, 5§ dnr 2024-000008 3.8.1.0

6 SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Syftet med granskningen har varit att bedöma om den gemensamma överförmyndarnämndens verksamhet bedrivs med en tillräcklig intern styrning och kontroll samt uppföljning.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att överförmyndarnämnden har en i allt väsentligt tillräcklig intern styrning och kontroll samt uppföljning.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi den gemensamma överförmyndarnämnden för Härnösands och Kramfors kommunerna att:

- Säkerställa att ett nytt samverkansavtal tecknas mellan Härnösands och Kramfors kommun som utgår från aktuella förhållanden (se även nedan om rekommendation till kommunstyrelserna i respektive kommun)
- Säkerställa att samtliga av fullmäktige beslutade uppdragen tas med i verksamhetsplaneringen.
- Säkerställa följsamhet till Härnösands kommuns reglemente för internkontroll med tillhörande tillämpningsanvisningar genom att hantera samtliga risker som har ett sammantaget riskvärde mellan 7-16.
- Säkerställa spårbarhet i beslut i nämndprotokollen när det gäller annan bedömning i riskvärderingen än den som presenteras av överförmyndarenheten.
- Analysera och bedöma risker för oegentligheter för att säkerställa en tillräcklig internkontroll och implementera kommunallagens krav avseende en intern kontroll som förebygger fel och oegentligheter.
- Utvärdera genomförda rekryteringsaktiviteter för att utveckla och anpassa kommande aktiviteter inom rekrytering.
- Säkerställa att enkätundersökning bland ställföreträdare ligger till grund för framtagande av ändamålsenlig utbildning och information.
- Säkerställa att invånare i Kramfors kommun via hemsidan har tillgång till samma information om överförmyndarverksamheten som i Härnösands kommun, förslagsvis via länk till hemsidan i Härnösands kommun.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi kommunstyrelsen i Härnösands kommun respektive Kramfors kommun att:

- Verka för att reglera i reglemente eller samverkansavtal hur den gemensamma nämnden ska styras och återsrapportera till respektive kommun.

Datum som ovan

Azets Revision & Rådgivning AB

Sonila Nilsson

Certifierad kommunal revisor

Lena Medin

Certifierad kommunal revisor